

economic environment of the functioning of business structures, by defining development priorities, setting rules, standards, ensuring compliance with the interests of market participants, and so on.

The development of the market for environmentally friendly products is a global trend. Even with the current development of the economy, there is a fairly wide range of consumers who are willing to pay more for the confidence that they consume an environmentally friendly product. Therefore, the production of environmentally friendly products should become economically profitable.

Thus, one of the real ways out of the ecological and economic crisis is to focus on the production and consumption of environmentally friendly goods, the formation and development of the market for environmentally friendly goods.

УДК 338.48

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.87-2-02

**ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ ЯК
ПРІОРИТЕТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
КРАЇНИ**

ПОТРАВКА Л. О.,
доктор економічних наук, доцент,
зав. кафедри публічного
управління та адміністрування,
ДВНЗ «ХДАУ»

**THE TOURIST INDUSTRY AS A
PRIORITY OF SOCIO-
ECONOMIC DEVELOPMENT OF
THE COUNTRY**

POTRAVKA L.,
Doctor of Science in Economics,
Associate professor, Head of the
Department of Public Management
and Administration,
Kherson State Agrarian University

У статті викладені теоретичні засади туристичної галузі та її ролі у життєзабезпеченні діяльності людини. Представлені основні положення впливу туристичної галузі на соціально-економічний розвиток країн. Наведені статистичні дані туристичних потоків до України. Визначені основні проблеми існування туристичної галузі. На основі аналізу та інших методів наукового пізнання визначені основні шляхи активізації функціонування туристичної галузі.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, соціально-економічний розвиток, туристичні потоки, інвестиції.

В статье изложены теоретические основы туристической отрасли и ее роли в жизнеобеспечении деятельности человека. Представлены основные положения влияния туристической отрасли на социально-экономическое развитие стран. Приведены статистические данные туристических потоков в Украину. Определены основные проблемы

существования туристической отрасли. На основе анализа и других методов научного познания определены основные пути активизации функционирования туристической отрасли.

Ключевые слова: туризм, туристическая отрасль, социально-экономическое развитие, туристические потоки, инвестиции.

The article sets out the theoretical foundations of the tourism industry and its role in the livelihoods of human activities. The main provisions of the impact of the tourism industry on the socio-economic development of countries are presented. Statistics of tourist flows to Ukraine are given. The main problems of the existence of the tourism industry are identified. Based on the analysis and other methods of scientific knowledge, the main ways to enhance the functioning of the tourism industry are identified.

Key words: tourism, tourism industry, socio-economic development, tourist flows, investments.

Постановка проблеми. Соціально-економічний розвиток країни вимагає державного регулювання провідних галузей економіки, до яких безумовно належить туризм. Згідно з існуючою нормативно-правовою базою туристична галузь охоплює суб'єктів туристичної діяльності (підприємства, що надають туристичні послуги), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів [1].

Туристична галузь – складна просторова міжгалузева економічна система, яка об'єднує підприємства та організації країни і яка спрямовується на розвиток фізичних та духовних сил людини за межами його постійного перебування. Галузь впливає на формування внутрішнього валового продукту, що свідчить про прибутковість та перспективність її розвитку. В останні десятиріччя туристична галузь упевнено тримається у п'ятірці найприбутковіших галузей економіки, тому що вона позитивно впливає на розвиток усіх сфер економіки – від промисловості до сфери послуг. Відтак вкрай актуальним є питання ефективного державного регулювання туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми існування туристичної галузі, перспективи її розвитку, державного регулювання, особливості туризму України та її регіонів, стратегічне управління розвитком галузі розглядали українські вчені: С. Сисоєва [2], Т. Рябова [3], Ю. Масюк [4], В. Монастирський [5], А. Кравцова [6], Герасименко В. Г., Михайлюк О. Л. [7] та інші. Одтак ці питання не вирішені у повному обсязі, тому потребують додаткового дослідження з урахуванням існуючих світових тенденцій.

Мета статті. Головна мета цієї роботи – дослідження основних складових державного регулювання туристичної галузі та визначення її

перспектив, як домінантної у соціально-економічному розвитку країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання туристичної галузі – це регулювання за допомогою двох основних механізмів: політико-правового та організаційно-економічного.

До першого належать створення умов через формування нормативно-правової бази для існування туристичної галузі (політика щодо розвитку туризму в державі через створення необхідних законів, стратегій, програм), до другого належать основні заходи організаційного та економічного характеру (створення туристичного середовища, надання пільг та преференцій для розвитку туристичної галузі). Основне завдання держави – ефективно регулювати туристичну галузь через ці механізми, що сприятиме підвищенню долі галузі у внутрішньому валовому продукті.

Сучасний туризм – це могутня світова індустрія, яка виробляє 10% світового валового продукту. В її розвиток залучаються великі капіталовкладення, основні засоби виробництва, задіяні величезні маси кваліфікованих працівників. Підтримкою цієї тези може слугувати той факт, що Організація Об'єднаних Націй проголосила 2017 рік роком туризму. Туристична галузь стала основним пріоритетом економічного зростання за рахунок створення робочих місць та залучення інвестицій в економіку країн.

Ринок туристичних послуг є частиною національної економіки, при цьому міжнародний туризм має відношення до країни з різними економічними системами. У кожній із них туризм взаємодіє з різними галузями економіки. Поряд із задоволенням рекреаційних потреб населення та забезпеченням притоку в країну іноземної валюти, туристична галузь сприяє освоєнню менш розвинутих регіонів країни, залучаючи невикористані іншими галузями природні ресурси, впливає на розвиток інфраструктури та сприяє зайнятості місцевого населення.

Туристична галузь впливає на реалізацію зовнішньої політики держави. Ресурсні можливості України дозволяють нарощувати обсяги прийому іноземних туристів в кілька разів. Звісно, за умов удосконалення існуючої туристичної інфраструктури.

В Україні за статистичними даними відстежується така динаміка туристичних потоків (рис. 1.) [8].

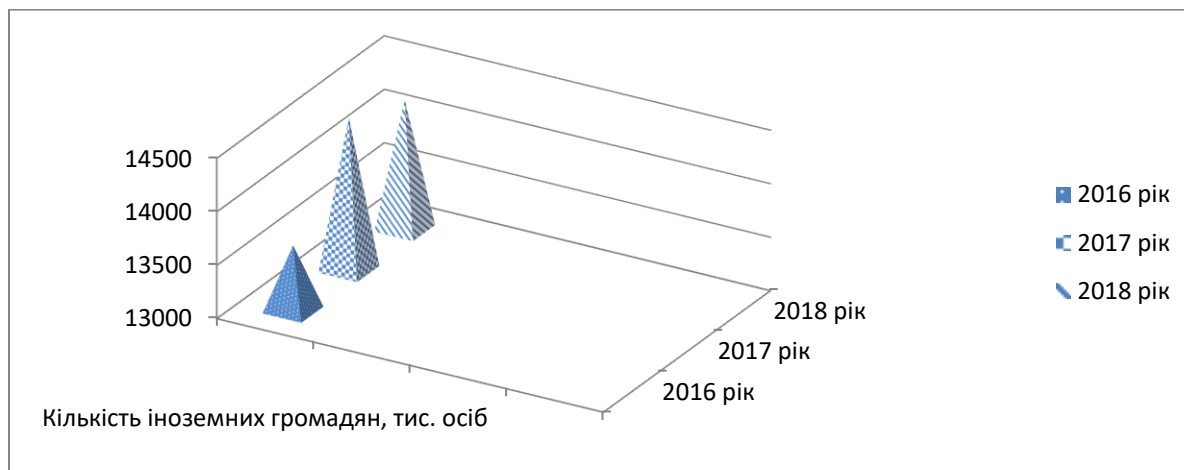

Рис. 1. Туристичні потоки іноземних громадян, тис. осіб

Зокрема, у 2017 році туристичний потік зріс на 6% відносно 2016 році, у 2018 спостерігалось зменшення потоків на 1,5%. Історично основними туристами, котрі відвідають Україну залишаються країни сусіди. У першому та другому кварталах 2019 року нашу країну відвідали туристи з Литви (32%), Латвії (18,1%), хоча зростає кількість туристів і з таких країни, що не мають спільного кордону з Україною: Німеччини (17,5%), Канади (11,4%), Китаю (11,%), Франції (6%), США (5,6%), Чехії (5,6%), Італії (3,9%), Великобританії (2,7%), Болгарії (2,4%) Грузії (4,5%) [8].

Отже, з урахуванням вищенаведених статистичних даних, Україна як об'єкт туризму дуже популярна серед іноземних країн. Відтак туристична галузь вимагає розвитку свого потенціалу через ефективну роботу механізмів державного регулювання, що полягає у створенні робочих місць, місцевому просуванні культури та соціально-економічному розвитку регіонів. А також: формування сучасних залізничних, авіаційних та автомобільних сполучень, що підвищить рівень іноземних та вітчизняних туристичних потоків; створення сучасних готельних комплексів вже існуючих рекреаційних зонах із залучення іноземних та внутрішніх інвестицій на засадах державно-приватного партнерства; застосування сучасних туристичних технологій, наприклад, «країна в смартфоні» про діючі та нові туристичні маршрути.

Інвестиції в туристичну галузь можуть бути у вигляді програми на державному рівні та у створенні окремих її елементів на підприємствах середнього та малого бізнесу. Окрім того інвестиції в туризм можуть здійснюватися як у вигляді участі в пайових інвестиційних фондах, так і у вигляді індивідуальних капіталовкладень у певний приватний бізнес,

пов'язаний із туризмом. Перший напрямок гарантує стабільний, але невисокий дохід. У другому випадку ризиків значно більше, але і ймовірність відкрити «золоте дно» та істотно примножити свої капіталовкладення є доволі високою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За оцінками світових експертів, ринок туристичних послуг в Україні має величезний потенціал, однак потребує цілеспрямованої програми розвитку. Основними напрямками такої програми є: створення правової та нормативної бази, що сприятиме притоку інвестицій і розвитку підприємництва в туристичній галузі; зростання конкурентоспроможності туристичних і курортно-оздоровчих послуг; інноваційні рішення в сфері інфраструктури, інвестиції в транспорт, в сферу послуг та природоохоронні заходи. Відтак створення ефективного механізму залучення інвестицій у туристичну галузь України – питання, яке вимагає додаткових досліджень.

Ефективні інвестиції в туризм, незалежно від їх величини і об'єкта вкладення, – це не тільки підвищення доходів інвесторів і підприємців. Зростання цієї галузі сприяє наповненню бюджету всіх рівнів, збільшує зайнятість і доходи населення, є одним із найефективніших рішень для відродження регіонів країни, які мають туристичний та рекреаційний потенціал. Безперечно: це позитивно впливатиме на соціально-економічний розвиток країни.

Література:

1. Про туризм: Закон України від 15.9.1995 № 324/95-ВР. Дата оновлення 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.08.2019)
2. Сисоєва С. Державне регулювання туристичного бізнесу в Україні. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2014. Вип. 40. С. 350–355. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_40_46 (дата звернення 21.08.2019).
3. Рябова Т. А. Стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/51.pdf (дата звернення 31.08.2019).
4. Масюк Ю. О. Стратегічне управління розвитком туризму в Україні: дис. ... к-та ек. наук: 08.00.03/ Львів.нац.ун. ім. Івана Франка. Львів, 2017. 318 с.
5. Монастирський В. Державне регулювання туристичної

діяльності в Україні. *Вісник Львівського університету*. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Ч. 2. с. 249–254.

6. Кравцова А. В. Модель державно-приватного партнерства в сфері українського туризму. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі* (серія «Економічні науки»). 2016. № 1 (72). С. 70–76.

7. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції. / За заг. ред. В. Г. Герасименко, О. Л. Михайлюк. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2019. 332 с.

8. Інформація щодо відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон (I півріччя 2016-2019 років) URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=3ba262e6-1603-4090-b741-e3c47a7f6d71>

References:

1. Pro turizm: Zakon Ukrainy vid 15.9.1995 # 324/95-VR. Data onovlennja 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (data zvernennja 20.08.2019)

2. Sysojeva S. Derzhavne reghuljuvannja turystychnogho biznesu v Ukraini. Zbirnyk naukovykh pracj «Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja». 2014. Vyp. 40. S. 350–355. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_40_46 (data zvernennja 21.08.2019)

3. Rjabova T. A. Stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoji ghaluzi v Ukraini. *Efektivna ekonomika*. 2018. #4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/51.pdf (data zvernennja 31.08.2019)

4. Masjuk Ju. O. Strategichne upravlinnja rozvytkom turyzmu v Ukraini: dys. ... k-ta ek. nauk: 08.00.03/ Ljviv.nac.un. im. Ivana Franka. Ljviv, 2017. 318 s.

5. Monastyrskij V. Derzhavne reghuljuvannja turystychnoji dijajnosti v Ukraini. *Visnyk Ljvivsjkogho universytetu*. Serija gheografichna. 2013. Vypusk 43. Ch. 2. s. 249–254.

6. Kravcova A. V. Modelj derzhavno-pryvatnogho partnerstva v sferi ukrajinsjkogho turyzmu. *Naukovyj visnyk Poltavsjkogho universytetu ekonomiky i torghivli* (serija «Ekonomichni nauky»). 2016. # 1 (72). S. 70–76.

7. Derzhavne reghuljuvannja sfery turyzmu Ukrainy v konteksti procesiv jevrintegraciji. / Za zagh. red. V. Gh. Gherasymenko, O. L. Mykhajljuk. Kyjiv: FOP Ghuljajeva V. M., 2019. 332 s.

8. Informacija shhodo vidviduvannja Ukrainy inozemnymy turystamy ta vyjizdu ghromadjan Ukrainy za kordon (I pivrichchja 2016-2019 rokiv)

URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=3ba262e6-1603-4090-b741-e3c47a7f6d71>

Socio-economic development of the country requires state regulation of leading sectors of the economy, which certainly includes tourism. According to the existing legal framework, the tourism industry covers the subjects of tourism (enterprises that provide tourism services), which provide reception, service and transportation of tourists.

The tourism industry is a complex spatial intersectoral economic system that unites the enterprises and organizations of the country and which is aimed at the development of physical and spiritual strength of man outside his permanent residence. The industry affects the formation of gross domestic product, which indicates the profitability and prospects of its development. In recent decades, the tourism industry has confidently remained in the top five most profitable sectors of the economy, because it has a positive impact on the development of all sectors of the economy – from industry to services. Therefore, the issue of effective state regulation of tourism is extremely important.

According to world experts, the market of tourist services in Ukraine has a huge potential, but needs a targeted development program. The main directions of such a program are: the creation of a legal and regulatory framework that will promote the inflow of investment and business development in the tourism industry; increasing the competitiveness of tourist and health resort services; innovative solutions in the field of infrastructure, investment in transport, services and environmental measures. Therefore, the creation of an effective mechanism for attracting investment in the tourism industry of Ukraine is an issue that requires additional research.

Effective investment in tourism, regardless of its size and investment, is not just about increasing the income of investors and entrepreneurs. The growth of this industry contributes to the filling of the budget of all levels, increases employment and income, is one of the most effective solutions for the revival of regions of the country that have tourism and recreational potential. Undoubtedly, this will have a positive impact on the socio-economic development of the country.